

17. LIDSKÉ OTCOVSTVÍ A MATEŘSTVÍ:

JAK SE USKUTEČŇUJÍ ZODPOVĚDNÝM ZPŮSOBEM V MANŽELSTVÍ – RODINĚ?

JAKÉ JSOU CHARAKTERISTIKY LIDSKÉHO OTCOVSTVÍ A MATEŘSTVÍ?

Lidské plození:

- je podstatným cílem manželství mezi mužem a ženou. Vskutku manželská láska směřuje svou přirozeností k tomu, aby byla plodná a přitom má manželský akt dvojí význam: význam spojivý (úplné a definitivní darování se manželů sobě) a význam plodivý (dar života nové lidské bytosti),
- odhaluje vynikajícím způsobem důstojnost lidské bytosti, která je povolána, aby se stala tlumočnickem dobroty a plodnosti, které sestupují od Boha, který skrze ně stále rozšiřuje a obohacuje lidskou rodinu,
- přestože je biologicky podobné plození ostatních bytostí v přírodě, má v sobě podstatným a exkluzivním způsobem jistou „podobnost“ s Bohem: je jedinečnou formou zvláštní spolupráce manželů na stvořitelském Božím díle. Při úkolu předávání lidského života a při výchově rodiče vědí, že jsou spolupracovníky lásky Boha Stvořitele a jejími interprety (II. vatikánský koncil, *Gaudium et spes*, č. 50),
- vyjadřuje sociální subjektivnost rodiny a zavádí dynamiku lásky a solidarity mezi generacemi, která je v základu společnosti, a tím přispívá ke společenství mezi generacemi,
- představuje přirozený, ale ne pouze fyzický úkol, ale duchovně skrze ně prochází rodokmen osoby, který má svůj věčný počátek v Bohu a který má k Němu vést,
- je plodem manželské lásky (vzájemné, úplné, definitivní a exkluzivní darování se mezi mužem a ženou), která odráží dar lásky mezi třemi Božskými Osobami, což se stává plodným ve stvoření, a dar Krista jeho církvi, což se stává plodným ve znovuzrození člověka v Kristu skrze křest.

JAK SE VYJADŘUJE MANŽELSKÁ PLODNOST?

Vyjadřuje se a uskutečňuje se v doplňování se na úrovni:

- dvojice (meziosobní plodnost): manželé den po dni prohlubují své vlastní vzájemné poznání,

vzájemnou úctu a lásku, vlastní lidský a křesťanský růst,

- fyzicko-biologického plození: dítě je velmi cenným darem manželství,
- služby ve výchově (výchovná plodnost): skrze vychování dětí, rodiče jako první a hlavní, i když ne jediní odpovědní za takovou výchovu, předávají ovoce svého mravního, duchovního a nadpřirozeného života,
- lidského společenství (sociální plodnost): pomoc společnosti v různých formách voluntariátu,
- církevního společenství (apoštolská plodnost): úsilí o svědectví a službu v křesťanské komunitě a pro křesťanskou komunitu.

JAK SE USKUTEČŇUJE ODPOVĚDNOST V OTCOVSTVÍ A MATEŘSTVÍ?

Uskutečňuje se:

- buď skrze uvážené a velkodušné rozhodnutí dát růst početné rodině,
- anebo skrze rozhodnutí přijaté pro vážné důvody a při respektování mravního zákona, vyhnout se dočasně anebo i na dobu neurčitou narození dalšího dítěte.

V prvním i druhém případě si křesťanští manželé kladou základní otázku: odpovídá Boží vůli naše rozhodnutí dát nebo nedát život novému stvoření? Co si Bůh od nás přeje v tomto ohledu a v této chvíli?

JAK SE POHLÍŽÍ NA DÍTĚ?

Dítě je:

- lidskou bytostí stvořenou k obrazu a podobě Boží,
- darem, největším darem manželství:
  - darem jich samotných ze strany rodičů, nové lidské bytosti, plodem jejich úplného a definitivního darování se,
  - darem sebe, ze strany dítěte, bratřím, sestrám, rodičům, celé rodině. Jeho život se stává darem pro samotné dárce života.
- živým odrazem a stálým znamením lásky a manželské jednoty.

EXISTUJE PRÁVO NA DÍTĚ?

Neexistuje žádné právo na dítě: v takovém případě by dítě bylo považováno za předmět vlastnictví. Naproti tomu existuje právo dítěte, aby bylo plodem specifického aktu manželské lásky svých rodičů a také jeho právo, aby bylo respektováno jako osoba od chvíle svého početí.

KDY JE MORÁLNÍ REGULACE POČETÍ?

Když je uskutečňována manželé z opodstatněných důvodů a metodami, které odpovídají morálce. Při svém postupu řízení (regulace) jsou si křesťanští manželé vědomi toho, že nemohou postupovat svévolně, ale musí být vždy vedeni svědomím, které se musí přizpůsobit samotnému Božímu zákonu, musí být učenliví učitelskému úřadu církve, který vykládá autentickým způsobem tento zákon ve světle evangelia.

NA CO MUSÍ PAMATOVAT MANŽELÉ PŘI ODPOVĚDNÉM USKUTEČŇOVÁNÍ OTCOVSTVÍ A MATEŘSTVÍ?

- Manželé musí pamatovat:
  - na vlastní lidské podmínky, (fyzické, afektivní, duchovní, ekonomické),
  - na děti již narozené nebo které se narodí,
  - na vlastní rodinu,
  - na společnost,
  - na pozitivní pohled na život a na postoj otevřenosti a služby jemu, a to i když z vážných důvodů a při respektování mravního zákona si manželé zvolí to, že se vyhnou dalšímu narození dítěte dočasně nebo na neurčitou dobu,
  - na důvěru v Boží Prozřetelnost,
  - na podmínky a okolnosti života dané doby, jak z hlediska materiálního, tak i duchovního,
  - na stupnici hodnot dobra rodinného společenství, soudobé společnosti a církve.
- Jejich rozhodnutí tedy nesmí být plodem egoismu, ani nesmí být podmíněno osobami zvenčí, už vůbec veřejnou autoritou.

KOMU PŘÍSLUŠÍ POSOUZENÍ OHLEDNĚ INTERVALU MEZI NAROZENÍM A POČTEM ZROZENÝCH DĚTÍ?

To přísluší pouze manželům: to je jejich nezcižitelné právo, které mají vykonávat před Bohem a zkoumat vyrovnaně a rozvážně povinnosti vůči sobě samým, vůči již narozeným dětem, vůči rodině a společnosti.

JAKÉ JSOU PROSTŘEDKY PRO USKUTEČŇOVÁNÍ ODPOVĚDNÉHO RODIČOVSTVÍ?

- Jako morálně nedovolené musí být především odmítnuty:
  - potrat, který je ohavným zločinem (je stížen trestem exkomunikace),
  - přímá sterilizace,
  - antikoncepční prostředky v jejich různých formách: musí být vyloučena jako vnitřně špatná „každá činnost, která při předvídání manželského aktu nebo při jeho naplňování či při rozvoji jeho přirozených následků si klade za cíl nebo za prostředek zabránění plození“ (Pavel VI., *Humanae vitae*, č. 14).
- Jsou mravně přijatelné:
  - periodická zdrženlivost,
  - uchýlení se k neplodným obdobím ženy, kdy se naplňuje manželský akt,

JAKÝ JE ROZDÍL MEZI DOVOLENÝMI A MORÁLNĚ ZAKÁZANÝMI PROSTŘEDKY?

„Mezi oběma případy existuje podstatný rozdíl; v prvním případě manželé využívají legitimně přirozenou dispozici; v druhém případě zabraňují průběhu přirozených procesů. Je pravdou, že v prvním i v druhém případě se manželé shodují v pozitivní vůli vyhnout se potomstvu z přijatelných a hodnověrných důvodů a hledají jistotu, která nepřijde; ale rovněž je pravdou, že jen v prvním případě se dokážou vzdát užívání manželství v plodných obdobích, kdy ze správných důvodů plození není žádoucí a tak užíváním manželství v neplodných obdobích vyjadřují lásku a zachování vzájemné věrnosti. Když takto činí, tak dávají důkaz lásky, která je opravdu a plně počestná“ (Pavel VI., *Humanae vitae*, č.16).

PROČ JE ANTIKONCEPCE ZAKÁZANÁ?

- Protože manželé tím, že se uchýlí k antikoncepci, tak oddělují dva významy, které Bůh Stvořitel vepsal do bytí muže a ženy a do dynamiky jejich pohlavního společenství: význam spojitý a plodivý. Takovým způsobem se chovají jako soudci Božského úmyslu a manipulují a znehodnocují lidskou sexualitu, a tím i vlastní osobu a osobu manžela a mění hodnotu úplného darování se. Tak vrozené řeči, která vyjadřuje vzájemné úplné darování se, je vnucena řeč objektivně odporující – to znamená řeč nedarování se jeden druhému: z toho vyplývá nejen odmítnutí pozitivní otevřenosti

k životu, ale také falšování vnitřní pravdy manželské lásky, která je povolána k úplnému osobnímu darování se (Jan Pavel II., *Familiaris consortio*, č.32).

- Antikoncepce, a tím spíše potrat prohlubuje svoje kořeny v hedonistické a odpovědnosti zbavující mentalitě ve vztahu k sexualitě a předpokládá egoistické pojetí svobody, které vidí v plození překážku k rozvoji vlastní osobnosti.

JAKÉ TĚŽKÉ NÁSLEDKY PŮSOBÍ UMĚLÉ METODY REGULACE POČETÍ?

Zde jsou některé z těchto vážných následků, které Pavel VI. ukazuje v *Humanae vitae* (č.17):

- Otevírá se široká a snadná cesta manželské nevěře a ke všeobecnému snížení morálky. Není potřeba mnoho zkušenosti, abychom poznali lidskou slabost a abychom pochopili, že lidé, a zvláště mladí, kteří jsou tak zranitelní v tomto bodě, potřebují povzbuzení, aby byli věrní mravnímu zákonu a nesmí se jim nabízet nějaký lehký prostředek, aby obešli jeho zachovávání.
- Také se můžeme obávat toho, že muž, který si zvykl na užívání antikoncepčních praktik, skončí tím, že ztratí úctu k ženě, aniž by se dál staral o její tělesnou a psychickou rovnováhu a dojde k tomu, že ji bude považovat za pouhý nástroj egoistického potěšení a už ne za svou respektovanou a milou družku.
- Ať se také uvažuje o tom, jaká nebezpečná zbraň by přišla do rukou veřejných autorit, které se nestarají o morální požadavky. Kdo bude moci vyčítat nějaké vládě to, že uplatňuje na vyřešení problémů celku to, co bylo uznáno za dovolené manželům k vyřešení nějakého rodinného problému? Kdo zabrání těm, kteří vládnou, aby nepodporovali a ba i nevnutili svým národům, kdykoliv by to považovali za nutné, ty prostředky antikoncepce, které považují za účinnější?

CO TO JE PERIODICKÁ ZDRŽENLIVOST?

- Je to zdrženlivost od manželských vztahů v obdobích plodnosti ženy. Takováto zdrženlivost v těchto situacích a na určitý čas může kromě zabránění plození:
  - být také autentickým znamením lásky, pozornosti, úcty k druhému,

- rozvinout průpravnou funkci: být dobrým tréninkem pro získání manželské čistoty a pro respektování manželské věrnosti také během období dočasné a/nebo prodloužené nepřítomnosti manžela anebo ve chvílích indispozice nebo nemoci jednoho nebo druhého.
- nabídnout terapeutickou službu, to je, může nabídnout platnou pomoc, aby byl manželský akt prožíván s větší oddaností a intenzitou lásky. Čekání může zvětšit, očistit, zdokonalit touhu po vzájemném darování se a může rozvinout čestná a čistá láskyplná manželská gesta.
- napomáhat manželům v poznání a sebeovládání: Tato kázeň, která je vlastní čistotě manželů, je vzdálena tomu, aby škodila manželské lásce, ale naopak mu uděluje vyšší lidskou hodnotu. Vyžaduje stálé úsilí, ale díky jeho blahodárnému vlivu manželé rozvíjejí integrálně svou osobnost a obohacují ji duchovními hodnotami: to přináší rodinnému životu ovoce, plody jasu a pokoje a ulehčuje to řešení jiných problémů; napomáhá to pozornosti vůči druhému manželovi, pomáhá to manželům odstraňovat egoismus, nepřítel pravé lásky a prohlubuje to jejich smysl pro zodpovědnost (Pavel VI., *Humanae vitae*, č. 21).
- Cenné svědectví může a musí být vydáno těm manželům, kteří prostřednictvím společného úsilí o dočasnou zdrženlivost dospěli ke zralejší osobní odpovědnosti vůči lásce a životu. Jak napsal Pavel VI., jim Pán svěřuje úkol, aby zviditelnili lidem svatost a mírnost zákona, který spojuje vzájemnou lásku manželů s jejich spoluprací na lásce Boha, který je tvůrcem lidského života (Jan Pavel II., *Familiaris consortio*, č.35)

JAK JE MOŽNÉ POZNAT OBDOBÍ ŽENSKÉ PLODNOSTI A NEPLODNOSTI?

Je to možné díky použití přirozených metod, které jsou založené na sebezpozorování těla ženy a jejího biologického rytmu a jsou určeny prostým pozorováním tělesných rytmů, teplot, atd. Zakládají se na dvou vědeckých pravdách:

- biologické (plodnost ženy je limitována v čase),
- sexuologické (pohlavní akt není sám o sobě vždy plodný).

CO ŘÍKÁ CÍRKEV OHLEDNĚ PŘIROZENÝCH METOD ROZLIŠENÍ ŽENSKÉ PLODNOSTI?

- Církev, přestože si nepřisvojuje žádnou metodu, považuje za morální uchýlení se, z platných důvodů, k takovým přirozeným metodám, jejichž prostřednictvím se pamatuje na přirozené rytmy ženy, které jsou neodlučitelné od plodivých funkcí pro užívání manželství, a tak regulovat porodnost, aniž by byly porušeny mravní principy. Když manželé prostřednictvím uchýlení se k neplodným obdobím respektují neodlučitelné spojení významu spojivého a plodivého lidské sexuality, tak se chovají jako služebníci Božího úradku a užívají sexuality podle původního dynamismu celkového darování se bez manipulací a změn (Jan Pavel II., *Familiaris consortio*, č.32).
- Takové přirozené metody jsou zvláště užitečné, protože dovolují jak podporu těhotenství, tak i zabránění, pomáhají zjistit plodné nebo neplodné období ženy.
- Když se mluví o „přirozené“ regulaci, tak nejsme odkázáni na pouhé respektování biologického rytmu. Jedná se mnohem více celkově o to, abychom odpověděli na pravdu o osobě v její intimní jednotě ducha, duše a těla, jde o jednotu, která nikdy nesmí být redukována pouze na souhrn biologických mechanismů.
- Střediska studia a vyučování takových přirozených metod regulace plodnosti jako i lékaři a badatelé, ale i pastorační pracovníci a politické autority v jejich příslušných kompetentních oblastech budou platnou oporou pro odpovědné mateřství a otcovství:
  - tím, že pomáhají manželům poznat a ocenit takové metody v jejich základech, a kromě toho i v jejich praktickém rozvoji a v aplikaci v jejich konkrétních podmínkách,
  - tím, že nabízejí stále solidnější vědecké podklady k regulaci narození, která respektuje osobu a Boží úrdek o lidském páru a o plodnosti,
  - tím, že prohlubují tento námět v jeho biologických, vědeckých, kulturních, psychosociálních, morálních, duchovních a tvořivých aspektech,
  - tím, že zároveň podporují výchovu k mravním hodnotám, kterou uchýlení se k takovým metodám předpokládá ve vztahu k manželům, snoubencům, mladým lidem všeobecně jako i ve vztahu k sociálním a pastoračním pracovníkům,

- tím, že pomáhají překonat v této oblasti různé mystifikace, které jsou rozšiřovány jistou ekonomickou zainteresovanou propagandou,
- tím, že podporují výzkumné programy na tomto poli jako i ve formaci budoucích profesionálů, kteří jsou schopni pomáhat mladým a párům, aby dělali vždy uvědomělé a odpovědné volby.
- Během těchto let díky přispění bezpočetných křesťanských dvojic v tolika částech světa tyto přirozené metody vstoupily do zkušenosti a do reflexí skupin a rodinných hnutí a do lidských a církevních sdružení.

JAKÉ JSOU POZITIVNÍ ASPEKTY PŘIROZENÝCH METOD?

Dovolují:

- z lidsky manželského pohledu:
  - respektovat tělo manželů a biologické zákony, které jsou vepsány do jejich osoby,
  - napomáhat nebo zabraňovat otěhotnění z platných důvodů,
  - povzbuzovat ke komunikaci a k něžnosti mezi nimi,
  - podporovat výchovu k autentické svobodě,
  - ovládat hnutí pudu a vášní.
- z hlediska křesťanské morálky dovolují:
  - uznat, že plodivá schopnost je odrazem tvořivého společenství trinitární lásky, spoluprací s tvořivou mocí Boha, s pramenem a Otcem veškerého života: manželé jsou spolupracovníci - služebníci, ale ne pány lidského života,
  - být věrnými Božímu plánu v manželské a svátostné lásce,
  - respektovat zákony vepsané Bohem do konstitutivní přirozené struktury osoby,
  - vyhnout se mravnímu zlu jiných nedovolených metod.

CO MOHOU DĚLAT MANŽELÉ, KDYŽ NEMAJÍ DĚTI?

- Mohou se uchýlit především k medicíně, aby se snažili vyřešit své problémy morálním způsobem, který respektuje důstojnost osoby.
- Mohou ukázat svou velkorysost a svou duchovní sociální a církevní plodnost tím, že:
  - adoptují opuštěné děti,
  - jsou jim svěřeny,
  - plní důležité služby a činnosti voluntariátu v prospěch bližního.